

Отже, для досягнення якісно нового результату функціонування інформаційно-пошукових систем наукових бібліотек ми вважаємо за необхідне розвиток та впровадження нової парадигми інформаційного пошуку, що передбачає, крім розвитку існуючих на сьогодні напрямів підвищення релевант-

ності пошуку, реалізацію оцінки значущості документів. Пошуковий апарат наукових бібліотек має базуватися на розвиненому аналітичному апараті, який забезпечує проведення в інформаційних масивах якісних бібліометричних, наукометричних та інформетричних досліджень.

УДК 002.6 + 002.5

Надія ЗАЙЧЕНКО,
науковий співробітник НБУВ

Реферативні ресурси - інформаційний продукт сучасної наукової бібліотеки

У статті подано стислий огляд світових реферативних ресурсів (баз даних, реферативних журналів), а також реферативних видань в Україні за період 1999–2004 рр. Наведено статистичні дані щодо загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова», висвітлено її сучасний стан, технологію формування та використання. Розглянуто форми та види кооперації, на основі яких здійснюється реалізація проекту про національну систему реферування наукової літератури.

Ключові слова: інформаційний продукт, інформаційні ресурси, наукова література, реферативна база даних, реферативний журнал, реферативні ресурси, форми кооперації.

Діяльність наукових бібліотек та інформаційних установ завжди була спрямована на забезпечення наукових досліджень світовими документними ресурсами, сприяння пропаганді та розповсюдження наукових знань. Але постійна потреба вчених в оперативній, повній та достовірній інформації про наукові досягнення на сьогодні не може бути забезпечена тільки традиційними методами, зважаючи на економічні причини та технологічні умови надання інформації, які постійно змінюються. Необхідно зазначити, що кінець ХХ ст. ознаменувався новим технологічним стрибком, який призвів до стрімкого росту машиночитаних (первинних і вторинних) джерел, зумовив появу бібліографічних, реферативних, повнотекстових баз даних (БД), які функціонують у режимах офлайн та онлайн на веб-сайтах бібліотек, інформаційних установ, навчальних закладів, а також БД на компакт-дисках, котрі, у свою чергу, почали активно використовуватися для задоволення інформаційно-бібліографічних запитів читачів. Зріс рівень підготовки користувачів бібліотек, змінилися їхні потреби, підвищилися вимоги до якості наданих послуг. У даній ситуації основним завданням

бібліотек є реалізація права користувача на одержання оперативної та повної інформації, доступ до ресурсів не тільки в бібліотеці, а й за її межами. Окрім традиційного МБА значна кількість бібліотек сьогодні активно використовує у своїй діяльності необмежені ресурси інтернету, значно підвищивши таким чином інформаційну повноту обслуговування і надаючи читачам інформацію у зручнішій формі порівняно з традиційними.

Завдяки впровадженню передових бібліотечно-інформаційних технологій, комп'ютеризації та автоматизації бібліотечних процесів провідні наукові бібліотеки поступово перетворюються з книгозбірень на інформаційні центри. Окрім того, що вони використовують у своїй діяльності *інформаційні продукти*, створені органами науково-технічної інформації (НТІ), науково-дослідними установами, навчальними закладами та ін., найбільші з них беруть безпосередню участь і у процесі їх створення.

Інформаційні продукти – це інформаційні ресурси всіх видів, програмні продукти, бази та банки даних та інша інформація, представлена у формі товару.

Інформаційні ресурси – це документи та масиви документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, фондах, банках даних, депозитаріях, музейних сховищах та ін.).

Серед інформаційних ресурсів чільне місце посідає *реферативна інформація*, яка є загальноприйнятою формою обміну науковими досягненнями та спілкування вчених у всьому світі, допомагає зорієнтуватися у потоці наукової літератури, одержати найновіші відомості щодо наукових досліджень у певних галузях знання.

Світовий досвід

У світі існує велика кількість реферативних видань і в друкованому (реферативні журнали), і в електронному вигляді (бази даних на CD-ROM, бази та банки даних, які функціонують на веб-сайтах та ін.), перевагою яких є наявність гнучкого пошукового механізму.

Найпопулярніші з них:

«**Biological Abstracts**» – реферативний журнал з біології та суміжних дисциплін, підготовку якого здійснює Інформаційна служба з біології BIOSIS, США. Виходить щомісяця;

«**Chemical Abstracts**» – реферативний журнал з хімії та суміжних дисциплін, підготовку якого здійснює American Chemical Society (США). Виходить щотижня;

«**Computer & Control Abstracts**» – реферативний журнал з питань кібернетики, комп'ютерного програмування, теорії контролю, інформатики та документознавства, підготовку якого здійснює Institution of Electrical Engineers (США). Щорічно опрацьовується близько 110 тис. публікацій. Виходить щомісяця;

«**Computer and Information Systems Abstracts Journal**» – реферативний журнал з питань організації комп'ютерних та інформаційних систем, програмування, комп'ютерної математики, використання комп'ютерної техніки у різних галузях, підготовку якого здійснює Cambridge Scientific Abstracts (США). Виходить щомісяця;

«**Electrical & Electronic Abstracts**» – реферативний журнал з питань електроніки та електротехніки (електронні матеріали та мережі, напівпровідникова техніка, електричні матеріали, енергетичні системи та апарати), а також суміжних наук. Підготовку його здійснює Institution of Electrical Engineers (США). Щорічно опрацьовується близько 140 тис. публікацій. Виходить щомісяця;

«**F & S plus TEXT. Internatinal**» – БД з економіки. Виробник – Information Access Company. Опра-

цьовується понад 1000 видань з питань індустрії, бізнесу, розвитку промисловості, прикладних технологій. Бібліографічні описи супроводжуються розгорнутими рефератами або повними текстами статей;

«**Index Medicus**» – реферативний журнал з медицини, підготовку якого здійснює *Національна медична бібліотека США*;

«**Math Sci Disk**» – БД з математики та суміжних дисциплін: статистики, економетрії, фізики, біології, комп'ютерних наук та ін. Виробник – Американське математичне товариство. Бібліографічні описи супроводжуються розгорнутими рефератами;

«**Mathematical Reviews**» – реферативний журнал з математики та суміжних дисциплін, підготовку якого здійснює Американське математичне товариство;

«**Medline**» – база даних з медицини. Виробник – *Національна медична бібліотека США*. Бібліографічні описи супроводжуються розгорнутими рефератами;

«**PsycLIT Journal Articles**» – БД з психології, підготовку якої здійснює Американська психологічна асоціація. Опрацьовується понад 1300 наукових журналів 27 мовами з 50 країн світу. Бібліографічні описи супроводжуються розгорнутими рефератами;

«**Solid State & Superconductivity abstracts**» – реферативний журнал з питань атомної й молекулярної фізики, фізики конденсованих систем, ядерної фізики, фізики напівпровідників, математичної фізики, підготовку якого здійснює Cambridge Scientific Abstracts;

«**Physics Abstracts**» – реферативний журнал з фізики та суміжних дисциплін, підготовку якого здійснює Institution of Electrical Engineers (США). Щорічно опрацьовується близько 190 тис. публікацій;

реферативні бази даних Всеросійського інституту наукової і технічної інформації (ВІНІТІ), які містять описи більше 15 млн першоджерел та є доступними для пошуку в інтернеті; **електронний реферативний журнал та реферативний журнал** (багатогалузевий) у друкованій формі;

реферативні та бібліографічні видання Інституту наукової інформації з суспільних наук Російської академії наук (ІНІСН РАН) у традиційній (друкованій) формі, а також у вигляді БД (на CD-ROM та в мережі інтернет) з суспільних та гуманітарних наук.

Необхідно зазначити, що більшість зарубіжних

реферативних журналів мають електронні версії на CD-ROM, а також є доступними у мережі інтернет, причому більшість – як бази даних. Наявність розгорнутих рефератів (анотацій), простота та зручність у користуванні, новизна та обсяг інформації, швидкість та гнучкість пошуку, можливість одержання копій або роздрукування на папері роблять реферативні бази даних популярними серед широких кіл науковців, дослідників, спеціалістів, студентів та ін.

Реферативні видання в Україні

За останні 5 років (1999–2004) у нашій країні видавались такі реферативні журнали:

Агропромисловий комплекс України: Реферативний журнал / Державна наукова сільськогосподарська бібліотека УААН. Інститут гідротехніки і меліорації УААН. – Видається щоквартально;

Депоновані наукові роботи: Реферативний журнал / Державна науково-технічна бібліотека України;

Держава та право: Юридичний реферативний журнал / Одеська національна юридична академія. – Щоквартально. Заявлено та розпочато випуск у 2003 р., але НБУВ дане видання поки що не має;

Джерело = Djerelo: Український реферативний журнал / НАН України. Інститут проблем реєстрації інформації, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Виходить щоквартально.

Сер. 1. Природничі науки (виходить з 1999 р.),

Сер. 2. Техніка. Промисловість. Сільське господарство (виходить з 1999 р.),

Сер. 3. Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво (виходить з 1999 р.),

Сер. 4. Медицина. Медичні науки (виходить з 2004 р.);

Економіка. Економічні науки: Реферативний журнал / М. І. Сенченко (ред.), Книжкова палата України. – Щомісячник.

Представлений на веб-сайті Книжкової палати України як паралельний електронний журнал (електронна копія друкованого видання) у PDF-форматі;

Збірник рефератів дисертацій, НДР та ДКР / В. Пархоменко (ред.), Український інститут науково-технічної і економічної інформації;

Історія. Історичні науки (електронний реферативний журнал у PDF-форматі, веб-сайт Книжкової палати України);

Медицинський реферативно-обзорний журнал: МРОЖ / Ф. Глумчер (ред.), Асоціація ане-

стезиологов України, Национальный медицинский университет им. А. А. Богомольца, Медицинская академия последипломного образования, Институт хирургии и трансплантации органов;

Політика. Політичні науки: Реферативний журнал / М. І. Сенченко (ред.), Книжкова палата України. – Щомісячник.

Представлений також в електронній формі на веб-сайті Книжкової палати України як паралельний електронний журнал у PDF-форматі.

Якщо акцентувати увагу на авторстві реферативних ресурсів (БД, РЖ) зарубіжних країн, то треба зауважити, що це, в першу чергу, галузеві асоціації, науково-дослідні установи, органи науково-технічної інформації і дуже рідко – наукові бібліотеки (Національна медична бібліотека США). В Україні серед таких бібліотек необхідно виокремити, у першу чергу, Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського, яка є провідною бібліотекою нашої держави не тільки як головне книгозховище, але і в питаннях упровадження інноваційних технологій опрацювання документного потоку, створення та функціонування великої кількості електронних баз даних (ЕБД) та представлення найвагоміших з них на веб-сайті з метою популяризації наукового знання та найповнішого задоволення запитів читачів.

Серед інформаційних ресурсів, які виробляються, підтримуються та розповсюджуються Бібліотекою, є бібліографічні (каталоги, картотеки), реферативні, повнотекстові бази даних.

Одним із найвагоміших електронних ресурсів, створених у НБУВ за участі Інституту проблем реєстрації інформації (ІПРІ), є «Україніка наукова» – загальнодержавна реферативна база даних, призначена як для інформаційного обслуговування вчених України, так і для представлення української науки у світовому інформаційному просторі. Це національний ресурс, оскільки основним завданням її створення, поповнення та функціонування є досягнення 100%-го відображення друкованих наукових праць учених нашої країни з усіх галузей науки. Окрім популяризації наукового знання вона виконує науково-допоміжну функцію – є дієвим інструментом для науковців, дослідників, студентів. Реферативна база даних була започаткована 1998 р. і станом на 01.01.2005 р. нараховувала 134 832 записи; щорічне поповнення, починаючи з 2000 р., складає більше 20 тис. записів.

Динаміку розвитку бази даних можна простежити за табл. 1:

Таблиця 1

Динаміка зростання кількості записів у загальнодержавній реферативній базі даних «Україніка наукова»

| Рік | К-сть записів у БД «Україніка наукова» | У т. ч. опрацьованих в НБУВ | У т. ч. опрацьованих в ІПРІ |
|-----------|--|-----------------------------|-----------------------------|
| 1998-1999 | 14000 | 9450 | 4550 |
| 2000 | 31838 | 10963 | 6875 |
| 2001 | 51133 | 11051 | 8244 |
| 2002 | 74000 | 12601 | 10266 |
| 2003 | 103335 | 18130 | 11205 |
| 2004 | 134832 | 19180 | 12417 |

На веб-сайті НБУВ у вигляді таблиці «Статистика наукових публікацій у реферативній базі даних «Україніка наукова» наводиться ранжування наукової літератури за галузями знань, тобто відсоткове співвідношення прореферованих публікацій. Нові дані вносяться одночасно з доповненням БД – 1 раз на місяць. Ці дані використовуються для проведення бібліометричних, наукометричних та інформетричних досліджень [3].

Статистика наукових публікацій у реферативній БД «Україніка наукова»

Хронологічний період – з 1998 р.

Кількість записів — 119 тис.

Видовий розподіл публікацій

| | |
|--|-----|
| Статті з журналів і збірників наукових праць | 56% |
| Монографії | 25% |
| Автореферати дисертацій | 19% |

Галузевий розподіл публікацій

| | |
|-------------------------------------|------|
| Медицина. Медичні науки | 14% |
| Економіка. Економічні науки | 12% |
| Культура. Наука. Освіта | 8,5% |
| Держава і право. Юридичні науки | 7% |
| Технологія металів. Машинобудування | 6% |
| Електроніка. Комп'ютерна техніка | 6% |
| Сільське та лісове господарство | 5,5% |
| Фізика. Астрономія | 5% |
| Математика. Механіка | 5% |
| Біологічні науки | 4,5% |
| Історія. Історичні науки | 4,5% |
| Філологічні науки | 4% |
| Філософія. Психологія | 3% |
| Науки про Землю | 3% |
| Хімічні і харчові технології | 2% |
| Енергетика | 2% |
| Хімічні науки | 2% |
| Транспорт | 2% |
| Політика. Політичні науки | 1,5% |
| Будівництво | 1,5% |
| Соціологія. Демографія | 1% |
| Інші галузі | 0,5% |

БД «Україніка наукова» функціонує на веб-сайті НБУВ і поповнюється новими записами (близько 2000) щомісяця. Згідно зі статистичними даними про кількість відвідувань веб-сайта НБУВ щоденно до реферативної БД «Україніка наукова» звертається 200–250 користувачів (мається на увазі електронна адреса, а не кількість читачів, адже якщо БД користуються протягом дня, наприклад, з бібліотеки навчального закладу, то зафіксується його електронна адреса як одного абонента).

Інтерфейс користувача протягом п'яти років неодноразово змінювався, особливо стосовно *режиму пошуку*. Остання версія, яка зараз представлена на веб-сайті, включає два режими пошуку – *простий* та *розширений*. *Простий* розрахований на читача, який хоче переглянути реферативну інформацію з певних галузей знання, тематичних розділів або ж роботи окремих авторів, не уникаючи при цьому пошукового шуму. *Розширений* пошук розрахований, у першу чергу, на науковців і дослідників, які мають вузькотематичні запити та хочуть одержати тільки релевантні записи на свій запит. Окрім традиційних елементів пошуку (за автором, тематичним розділом чи галуззю знання), користувач може у даному режимі скористатись контекстним пошуком – словами з назви видання чи тексту реферату, тобто виконати вузькотематичний запит з конкретного предмета, проблеми, теми. Особливе значення це має під час пошуку за міжгалузевою тематикою, оскільки є можливість швидко одержати необхідну інформацію, ввівши при цьому терміни з відповідного питання (ключові слова з обраної теми чи проблеми), а не виконувати багатоступеневий пошук, об'єднуючи результати декількох запитів з різних галузей. Пошук за словами з назви видання чи тексту реферату виконує, практично, функції *предметного пошуку*, який є необхідним та доцільним при проведенні наукових досліджень, особливо у процесі добору літератури з досліджуваної проблеми. Наявність таких елементів пошуку, як рік та вид видання, індекс Рубрикатора НБУВ (він є основою систематизації документів у реферативній БД та слугує для систематичного розміщення їх описів в Українському реферативному журналі), а також можливість об'єднувати різні елементи у даному режимі робить пошук літератури гнучким, точним, швидким та зручним. Існування обох режимів пошуку (простого та розширеного) є доцільним і має задовольнити найвибагливішого читача.

Необхідно зауважити, що аналогічний інтерфейс зроблено і для пошуку інформації в електронному

каталозі НБУВ, спеціалізованих каталогах і карто- теках, а також у Науковій електронній бібліотеці (Фонд електронних документів), що забезпечує єдиність та наступність у формуванні та викорис- танні інформаційних ресурсів Бібліотеки.

«Україніка наукова» слугує також основою для видання Українського реферативного журналу «Дже- рело». У 1999–2003 рр. журнал виходив трьома серіями: Серія 1 – Природничі науки. Медицина; Серія 2 – Техніка. Промисловість. Сільське госпо- дарство; Серія 3 – Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво.

Протягом 2001–2003 рр. постійно проводився бібліометричний аналіз галузевого розподілу публікацій, прореферованих в Українському рефера- тивному журналі. За результатами проведеного аналізу було встановлено, що пріоритетними (стосов- но кількості публікацій) були галузі «Економіка» та «Медицина» [3, с. 53–54]. Враховуючи те, що ця тенденція була стабільною останніми роками і кількість публікацій з цих галузей продовжує зростати, було вирішено, що на першому етапі з 2004 р. УРЖ «Джерело» виходитиме у 4 серіях: до вже існуючих додається Серія 4 – Медицина. Медичні науки (попе- редні 5 років ця галузь знання входила до Серії 1).

До редколегії було залучено провідних учених з Академії медичних наук України, розпочалася тісна творча співпраця з Державною медичною бібліотекою України з метою збільшення кількості реферованих видань з відповідної тематики, особ- ливо періодичних та продовжуваних. За три квар- тали поточного року спеціалістами Державної ме- дичної бібліотеки України було опрацьовано 7 назв медичних журналів (поточні номери за 2004 р.):

1. «Дерматологія та венерологія»;
2. «Журнал практичного лікаря»;
3. «Інфекційні хвороби»;
4. «Лікування і діагностика»;
5. «Медицинская реабилитация, курортология, физиотерапия»;
6. «Международный медицинский журнал»;
7. «Офтальмологический журнал».

Реферативну інформацію стосовно цих видань в електронному вигляді було надіслано до НБУВ для подальшого опрацювання та введення в тех- нологічні бази даних.

Технологія формування багатогалузевої рефе- ративної бази даних «Україніка наукова» включає два рівні, які пов'язані між собою та доповнюють одне одного.

І рівень – *внутрішньобібліотечний*. У свою чер- гу він складається з двох підрівнів, перший з яких ґрунтується на головному технологічному принципі

формування реферативної бази даних (БД) – до- повнення бібліографічних записів, конвертованих з електронного каталогу (ЕК) НБУВ, рефератами (або анотаціями, резюме), та їх редагування.

Необхідно зазначити, що цей підрівень форму- вання реферативної БД передбачає тісний взає- мозв'язок та співпрацю з декількома відділами Бібліотеки, задіяними у створенні електронного каталогу (схема 1):



Схема 1

Логічну послідовність бібліотечних процесів опрацювання нової літератури, наступність у ство- ренні та доповненні бібліографічних записів в елек- тронному каталозі та передання їх на доопрацю- вання для поповнення загальнодержавної рефера- тивної БД «Україніка наукова» стисло відображе- но у схемі 2:

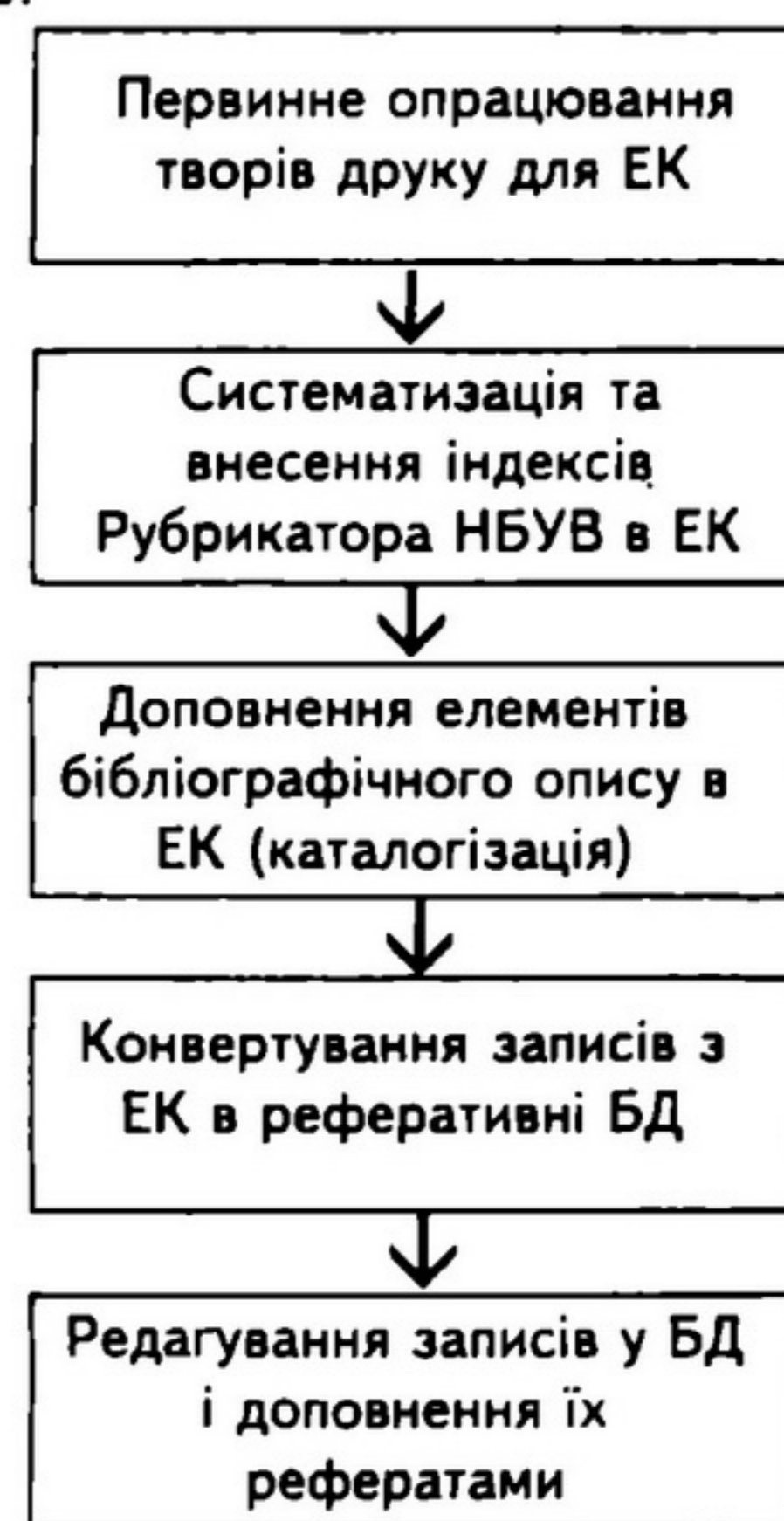


Схема 2

Другий підрівень – додатковий – полягає в аналітичному (постатейному) опрацюванні періодичних і продовжуваних видань, матеріалів наукових конференцій і включає такі технологічні процеси: введення бібліографічних описів статей, рефератів, анотацій чи резюме до них (за наявності), за відсутності – реферування (складання реферату чи анотації) та введення до технологічних реферативних БД. Другий підрівень передбачає також систематизацію бібліографічних записів згідно з Рубрикаторм НБУВ, яку здійснюють співробітники відділу систематизації НБУВ, редагування та внесення правок до технологічних БД.

Технологічний процес I рівня передбачає щотижнє конвертування нових надходжень з ЕК (програмне забезпечення створення та підтримки ЕК – ALEGRO) в технологічні реферативні БД (програмне забезпечення – ISIS), їх редагування згідно з вимогами до інформаційних видань, зокрема стосовно скорочення слів у бібліографічних описах відповідно до стандартів (ДСТУ 3582-97 «Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила»; ГОСТ 7.12-93 «Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила»; ГОСТ 7.11-78 «Сокращение слов и словосочетаний на иностранных европейских языках в библиографическом описании произведений печати»), написання математичних, фізичних та хімічних формул, позначень одиниць вимірювання та обліку відповідно до міжнародних правил і вимог для подальшого їх виведення на друк і відображення на вебсайті, а також доповнення бібліографічних записів рефератами або анотаціями (ГОСТ 7.9-95 «Реферат и аннотация. Общие требования»).

Для складання рефератів чи анотацій використовуються авторські варіанти (за їх наявності) з необхідними доповненнями та редагуванням. За відсутності авторських рефератів чи анотацій книжкові видання (монографії, збірники наукових праць, матеріали наукових конференцій, підручники для вищих навчальних закладів тощо), а також статті з періодичних та продовжуваних видань опрацьовуються бібліотекарями-референтами та редагуються фахівцями з метою складання реферату, в якому чітко та лаконічно розкривається наукова цінність та новизна даної публікації. Деякі видання та статті не супроводжуються рефератами чи анотаціями. Їхня загальна кількість у реферативній БД «Україніка наукова» не перевищує 12% (загальноприйнятою вважається кількість таких записів до 15%).

II рівень – зовнішній. Передбачає організацію кооперативної інформаційної співпраці з провідни-

ми бібліотеками України, науковими установами та закладами, інформаційними центрами, видавництвами, редакціями періодичних та продовжуваних видань, авторами.

Принцип кооперативності був закладений ще у 1998 р., коли було започатковано проект створення *Національної системи реферування наукової літератури* [6].

Проект реалізується Службою реферування НБУВ та Службою реферування Інституту проблем реєстрації інформації – двома провідними інформаційними установами НАН України із залученням Державної медичної бібліотеки України, редакцій наукових періодичних та продовжуваних видань, вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації. В основі проекту лежить ресурсощадна мережева технологія кооперативного наповнення реферативної бази, яка забезпечує формування єдиного загальнодержавного інформаційного ресурсу шляхом включення в процес централізованого технологічного опрацювання інформаційних масивів, створених у результаті децентралізованої аналітико-синтетичної переробки документного потоку. Дана технологія забезпечує автоматизований увід інформації, яка надходить в електронному вигляді, в технологічні бази даних, дозволяє налагодити кооперативну співпрацю з інформаційного наповнення загальнодержавної реферативної БД «Україніка наукова», скоротити трудові та часові витрати в процесі її формування [2, с. 131–133].

Необхідно ще раз наголосити, що реферативні ресурси, як правило, створюються відповідними органами науково-технічної інформації, науковими асоціаціями та ін. Для наукових бібліотек – це новий, сучасний напрям інформаційної діяльності, який в умовах розвитку інтеграційних процесів потребує нових форм і методів роботи.

Основними формами кооперації можуть бути:

- інтеграція ресурсів;
- спільне формування ресурсів;
- інформаційний (ресурсний) обмін.

Види кооперації:

Внутрішньовідомча кооперація (НАН України):

- ◆ Корпоративний проект «Національна система реферування української наукової літератури» за участю Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та Інституту проблем реєстрації інформації НАН України;
- ◆ співробітництво з редакціями академічних наукових видань;
- ◆ співпраця з інформаційними підрозділами НДУ НАН України.

Міжвідомча кооперація:

- співпраця з вищими навчальними закладами як видавничими установами;
- співробітництво з Вищою атестаційною комісією (ВАК) України;
- співпраця з окремими видавництвами.

Міжгалузєва кооперація:

- ❖ співпраця з галузєвими бібліотеками;
- ❖ співробітництво з галузєвими реферативними службами.

Міжнародна кооперація:

- співпраця зі службами реферування органів НТІ, зокрема, ВІНІТІ, ІНІСН та ін.;
- співробітництво з виробниками інформаційних продуктів і послуг.

Частина із названих форм і видів кооперації уже апробована на практиці у ході формування загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова». Це можна проілюструвати такими статистичними даними:

- ▶ за період 1999–2004 рр. Інститутом проблем рєстратії інформації опрацьовано і внесено до БД близько 45 тис. записів, що складає 37 % від загальної кількості записів у БД;
- ▶ ВАК України надала реферативну інформацію про майже 25 тис. авторефератів дисертацій (близько 20 тис. з них – з повними текстами, які поповнили Фонд електронних документів у Науковій електронній бібліотеці НБУВ);
- ▶ за перші три квартали 2004 р. спеціалістами Державної медичної бібліотеки України було опрацьовано та передано до Служби реферування НБУВ більше 300 записів для введення в технологічні БД;
- ▶ за даний період часу НБУВ співпрацювала з 47 редакціями наукових періодичних та продовжуваних видань, які надсилають інформацію в електронному вигляді, і поповнила загальнодержавну реферативну базу даних на 9351 запис, що складає 8,5 % від загальної кількості (табл. 2).

Таблиця 2

Електронні версії серіальних видань, надісланих до НБУВ для включення до загальнодержавної реферативної БД «Україніка наукова» та УРЖ «Джерело»

| Рік | К-сть видань (назв) | К-сть записів, внесених у БД |
|-----------|---------------------|------------------------------|
| 2000 | 16 | 1359 |
| 2001 | 23 | 1188 |
| 2002 | 30 | 1297 |
| 2003 | 39 | 3106 |
| 2004 | 45 | 1954 |
| (до 1.09) | | |

Кооперативна співпраця базується на взаємній зацікавленості сторін, оскільки постачальники інформації, вчасно надсилаючи інформацію, можуть бути впевнені, що вона після додаткового опрацювання буде внесена до загальнодержавної БД «Україніка наукова» та виставлена на веб-сайті НБУВ, а також надрукована в найближчих номерах УРЖ «Джерело» [2, с. 134]. Органи НТІ, бібліотеки мають змогу одержати реферативні бази даних з певної тематики або ж галузі знань як фрагмент загальнодержавної бази даних. Цей фрагмент за їхнім бажанням може бути доповнений бібліографічними записами з електронного каталогу та спеціалізованих картотек НБУВ, а також повними текстами публікацій, що зберігаються в Науковій електронній бібліотеці. Натомість, Служби реферування НБУВ та ІПРІ, уникаючи додаткових трудових та часових витрат на реферування та клавіатурний увід, розширюють спектр періодичних та продовжуваних видань для аналітичного опрацювання.

Шестирічний досвід роботи доводить ефективність поєднання різних форм і методів кооперації, яка надає широкі можливості для формування національних реферативних ресурсів та їх спільного використання, а також дозволяє запобігти дублюванню робіт з опрацювання документного потоку, розширити спектр реферованих наукових джерел (перш за все, періодичних і продовжуваних видань для аналітичного опрацювання), заощадити всі види виробничих ресурсів і досягти високої оперативності надання інформації та повноти охоплення інформаційних джерел [1, с. 121].

Література

1. Баркова О. В. Напрями розвитку технологій формування інформаційних ресурсів електронних бібліотек в Україні // Електронні зображення та візуальні мистецтва: 36. пр. першої укр. конф. Сер. EVA, Київ, 22–24 трав. 2002 р. – К., 2002. – С. 118–124.
2. Баркова О. В. Сетевая технология кооперативного наполнения базы данных «Рефераты научных изданий Украины» // Научно-технические библиотеки в едином информационном пространстве Украины: Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 13–16 черв. 2000 р. – К., 2000. – С. 130–136.
3. Зайченко Н. Я. Выявление приоритетных направлений развития науки путем анализа научных публикаций, прореферированных в УРЖ «Джерело» в 1999–2002 гг. // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – К., 2003. – Вып. 2. – С. 49–59.
4. Зайченко Н. Я. Стан та перспективи розвитку системи кооперативного реферування в Україні // Наук. пр.

Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2001. – Вип. 6. – С. 255–262.

5. Сорока М. Б. Інформаційні продукти бібліотек: проблеми кооперативного формування та суспільне використання // Бібліотечний вісник. – 2002. – № 1. – С. 27–30.

6. Сорока М. Б. Національна система реферування української наукової літератури / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К.: НБУВ, 2002. – 209 с.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ) та Рада директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академій наук – членів Міжнародної асоціації академій наук (МААН) як співorganizатори та представники України в Оргкомітеті запрошують Вас взяти участь у роботі міжнародної наукової конференції «Роль книговидання в розвитку міжнародних наукових і культурних контактів», яку проводитимуть Міжнародна асоціація академій наук та Російська академія наук 21–23 вересня 2005 р. в Академвидавцентрі «Наука» РАН (Росія, Москва, Науковий центр досліджень історії книжкової культури).

На конференції обговорюватимуться такі проблеми:

1. Роль Міжнародної асоціації академій наук у розвитку наукового книговидання і книгообміну.
2. Створення єдиної системи наукового книгообміну між Росією, Україною та іншими країнами СНД.
3. Внесок державних наукових фондів у створення і розповсюдження наукової видавничої продукції.
4. Академічне книговидання Росії, України та інших країн СНД у системі забезпечення наукових комунікацій.
5. Своєчасне і повне забезпечення бібліотек Росії, України та інших країн СНД науковими періодичними виданнями.
6. Розвиток обміну електронною науковою інформацією, створення єдиних електронних бібліографічних систем.
7. Організація пайового фінансування зацікавленими сторонами видання наукових праць, підготовлених спільно вченими Росії, України та інших країн СНД.
8. Проблеми розробки пільгового митного режиму для здійснення наукового обміну між Росією, Україною та іншими країнами СНД.

До початку роботи конференції видавництвом «Наука» буде видано збірник її матеріалів. Термін подання матеріалів – не пізніше **15 квітня 2005 р.** Матеріали із зазначеної проблематики обсягом до 4 сторінок приймаються в електронному вигляді (з доданням роздрукованого тексту в 2-х прим.) у форматі MS Word. Вимоги до оформлення тексту: гарнітура Times New Roman, кегль 14, через 2 інтервали з полями: з правого боку – 2,5 см, з лівого – 1,5 см, зверху – 1,5 см, знизу – 2 см. Назву статті необхідно надрукувати великими літерами, прізвище автора – малими. Посилання розміщуються в кінці статті і повинні мати наскрізну нумерацію.

У файл з матеріалами (після тексту) просимо включити інформацію про автора: прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь і звання, місце роботи і посада, поштова адреса і контактний телефон, адреса електронної пошти.

Оргкомітет здійснює відбір доповідей на конференцію і матеріалів для публікації у збірнику.

Просимо надсилати матеріали за адресою: 105062, м. Москва, а/я 305, Науковий центр досліджень історії книжкової культури при Академвидавцентрі «Наука» РАН.

E-mail: ncknigaran@mail.ru (з позначенням «на конференцію»)

Телефон: (095) 916–09–45